

Bárány Attila

Magyarország nyugati külpolitikája (1458-1526). Angol-magyar kapcsolatok Mátyás és a Jagellók korában.

Akadémiai doktori értekezés. 1-2. kötet.

Debrecen, 2014.

Opponensi vélemény

A dolgozat szerzője az angol-magyar kapcsolatok szakavatott, régóta publikáló kutatója. Eddig is tudtuk, hogy kiterjedt levéltári kutatásokat és feltáró munkát végzett az angliai levéltárakban, a helyszínen és a digitálisan is hozzáférhető állagokban egyaránt. Jelen munka terjedelmével és részletességével, a mélyfurások bőségével mégis meglepi, sőt meghökkenti az olvasót. Szerényen maga a Szerző is utal rá, hogy a korszak diplomáciájával, illetve annak hátterével foglalkozva az angol – akkor még inkább csak lappangó – források jelentőségére jó érzékkel korábban már utalt Kosáry Domokos és Szakály Ferenc is, ám az 1980-as évekig leginkább adminisztratív akadályai, utána inkább anyagi korlátai voltak az itteni alaposabb levéltári feltárásoknak. A Szerző magától értetődően nagy elismeréssel szól Kurucz György máig alapvető és a műben is maximálisan hasznosított kutatási segédletéről¹ (Guide to Documents), illetve az Országos Levéltár DF gyűjteménybe a változó jelzetek és oldalszámozások miatt már korábban, igaz sokszor hiányosan felvett angliai eredetű anyagról. Bárány Attila tevékenysége, másokéval, pl. Laszlovszky Józsefével együtt egyúttal a kétoldalú angol-magyar kapcsolatkutatót is minőségileg új szintre helyezte, egy pillanatra sem tagadva meg az elismerést az e téren úttörő munkát végző elődöktől, Fest Sándortól vagy éppen az 1848-49-es honvédtiszti múlttal rendelkező Simonyi Ernőtől. Elöljáróban még megjegyezzük, ha sokkolta a világot a Snowden jelentésből feltárulkozó nagyhatalmi határtalan mindentudás és mindent tudni akarás, most valami hasonló kép bontakozik ki a 15-16. századi angol forrásokból is: az angol királyi udvar pénzt és energiát nem sajnálva szerzett be minden fontos dokumentumot és információt Közép-Európáról és hangsúlyosan a magyar-török viszonyról. Ennek persze voltak általánosabb okai is, így az állandó európai diplomáciai képviselvek kialakulása, általában a diplomácia jelentőségének a felértékelődése, másrésről

¹ Guide to Documents and Manuscripts in Great Britain Relating to the Kingdom of Hungary from the Earliest Times to 1800, London; New York: Mansel, 1992.

a hírek továbbításának a technikai tökéletesedése. Az angol diplomáciai hírszerzés a saját követeik mellett a kereskedők, hírszerzők és egyháziak hatalmas tömegét mozgatta, vagy éppen a Londonba akkreditált velencei követek utasításait „szerezték meg”, az eredményből ítélve magas hatékonysággal. Tulajdonképpen már nem is lepődünk meg azon a megállapításon, hogy amikor Nándorfehérvár augusztus 21-i elestének híre 12 nap alatt elérkezett a brüsszeli angol követhez, az ott tartózkodó magyar követ, Balbi még nem tudott róla, vagy magának a mohácsi csatának a híre a granadai angol ágenshez már szeptember 4-én eljutott, igaz mire a hír Londonba 19-én megérkezett, addig 7-én már Innsbruckban is tudomást szereztek róla. Persze, időben megszerezték Szulejmán szultán Velencének küldött levelét is, sőt általában jellemző is volt, hogy ugyanarról az eseményről egyidejűleg több forrásból is begyűjtötték az információkat.

Előljáróban még azt is hangsúlyozni kell, hogy a dolgozat egyik legfőbb következtetésével maradéktalanul egyet lehet érteni, a korábbi századok angol-magyar kapcsolatainak esetleges és időleges intenzívebbé válásával szemben a vizsgált időszakban egy viszonylag folyamatos és rendszeres tájékozódásról és kölcsönös kapcsolat keresésről, illetve kapcsolat tartásról beszélhetünk. Ez azzal magyarázható, hogy a látszólag Európa két végpontján elhelyezkedő királyság kölcsönösen a másikat a diplomáciai látókörében tartotta, s a kialakuló és változó európai szövetségekben szerepet, még ha változó súlyú és intenzitású szerepet is szánt a másikat. Jelen dolgozat egyúttal nagyszerűen egészíti ki a diplomácia területén Csukovits Enikőnek nem olyan régen megvédett inkább térképészeti, irodalmi és történeti elbeszéléseken alapuló kontaktológiai értekezését, éppen abból az időszakból, amire ott már kevesebb hely jutott. Miként Bárány Attila hangsúlyozza, a Zsigmond-kori kezdetek után Mátyással „az ország a késő-középkorban kilépett az európai *grand police* színpadára, uralkodójának pedig egész Európa sorsát befolyásoló döntésekben kellett, hogy közreműködjön”.(7.o.) Sőt, az értekezés alapján azzal is egyet lehet érteni, hogy a politikai szerepvállalás az 1520-as évekig egyáltalán nemcsak az oszmán fenyegetettségre, a segélykérésekre és a támogatás megítélésre, vagy éppen halogatására korlátozódott.

Az értekezés Mátyás időszakát vizsgáló fejezetében a Szerző teljes joggal helyezi arra hangsúlyt, hogy Mátyás politikája nem korlátozódott Közép-Kelet-európára, hanem „igen aktív európai nagypolitikát folytatott. Magunk a hadtörténeti eseményeket vizsgálva is hasonló következtetésre jutottunk, Mátyás törökkel szembeni politikájában az ellensúlyt az európai diplomácia mozgástér, a közép-európai szövetség erőszakkal való kialakítása jelentette, különösen azután, hogy 1458-tól a magyar határt körülvevő ütközőállamok

rendszerét újabb súlyos, végzetes csapások érték.² Szerintünk is Mátyás a nagyléptékű stratégia mestere volt, s nem alaptalan a vélekedés, hogy a nyugati háborúk a „grand strategy” keretei között a török félnek is üzentek: a környező országokban harcoló, ott állomásozó magyar zsoldos sereg elrettentően hatott rájuk. A törökök ezt meg is értették, s nem is indítottak Mátyás életében komoly támadást, míg a Mátyás-i stratégiát a kortárs hazai főurak annál kevésbé fogadták el. Igaz, a király hosszútávon olyan bel- és külpolitikai célokat tűzött ki, amelyek halála után pillanatok alatt kioltották egymást, s az utódok nem véletlenül először is zsoldosseregét semmisítették meg.

Bárány Attilának a korszakra vonatkozó tézise úgy hangzik, hogy a magyar király egy olyan keleti blokkot akart kialakítani Szászország, Thüringia, Meissen, Brandenburg, a Bajor hercegség és Pfalz bevonásával, ami egyfelől önálló tényezőként szállhatott szembe a Habsburg-Jagelló birodalommal, másfelől a franciákkal szemben Burgundiának is alternatívát jelenthetett volna. Mindez az 1466 és Merész Károlynak a Nancy csatában 1477 januárjában bekövetkezett halála közötti időszakra érvényes, noha a Szerző meggyőzően igazolja, hogy a felek még a herceg halála után egy ideig még a hagyományos politikai koordináta rendszerben gondolkoztak. Ugyanakkor persze a Habsburg-burgundi 1475-ös szerződés, majd a burgundoknak a svájciaktól elszenvedett veresége és a milánói herceg halála kétségkívül még bonyolultabbá tette a lépéseket, aminek következményeiről a szerző vitába is száll a korábbi nézetekkel. Az 1471-es Habsburg-burgundi megállapodás megghiúsítása, az örökösödési szerződés később valóra váló rémképével ideális célként jelent meg. Nevezetes katonai eseménye volt az együttműködésnek Neuss burgundiak általi, egyébként sikertelen ostroma, ahol megjelentek Mátyás követei is, sőt az eseményt a Johannes de Utino krónikája folytatásában is megörökítésre méltó eseménynek találták. 1474-től jelenik meg az angol szövetség lehetősége a diplomáciai kombinációk térképén, aminek kezdeteivel minden bizonnyal kapcsolatba hozható a magyar lovagok részvétele egy angol udvari lovagi tornán. A magyar diplomácia 1477 után azonban elbizonytalanodott, s lázasan keresett új szövetségeket a Habsburgokkal szemben, de meggyőző, szempontjából egyértelműen kedvező megoldást nem tudott találni. E kapcsolatkeresésben az angol kapcsolatok erősen a háttérben maradtak, s némiképpen az egész fejezetet sokkal rövidebben is lehetett volna tárgyalni, ha a Szerző nem kívánt volna a korabeli magyar diplomácia egészéről, nemcsak annak angol szeletéről átfogó, monografikus képet rajzolni. 1479 után IV. Edward barátsági szerződése Miskával újabb

² in: *Rex invictissimus. Hadsereg és hadszervezet a Mátyás kori Magyarországon*. Szerk. Veszprémy László. Budapest: Zrínyi K., 2008., 8.

tördőfés volt a magyar diplomácia hátába, ám Tudor VII. Henrik trónra lépésével a yorkiak szervezkedésétől való félelem, majd az 1480-as évek bretagne-i konfliktusa ismét közelebb hozta az angol és magyar udvart. E kapcsolatok érdekes alakja, a részletesen bemutatott Robert de Champlayn, aki Mátyás török-ellenes hadjárataiban is felbukkant. 1463-as boszniai harcokban való részvételére fontos források bukkantak fel, amire - nyugati keresztieseknek a hadjáratban való megjelenésére - Norman Housley is utalt könyvében, persze hősünk említése nélkül. Magyarországon többször, vélelmezhetően követként megfordult, így egyfajta Magyarország-szakértőnek tekinthető. A leírtak alapján mindazonáltal az 1480-as években magyar-angol vonatkozásban sokkal inkább felbukkanó lehetőségekről, semmint a korábbiakhoz hasonló intenzitású kapcsolatokról van szó, a magyar fél megpróbált az angolok számára értékes szövetséges kapcsolatok része maradni, anélkül, hogy önálló szerepre sikerült volna szert tennie. Ebben közrejátszhatott, hogy az ausztriai hódítása alaposan megkötötte Mátyás kezét és éppenséggel csökkentette diplomácia mozgásterét. Közvetve, Miksa és Ulászló vonatkozásában azok nyugati szerepvállalását valóban befolyásolta a magyarországi politikai helyzet alakulása, amit a Szerző gondosan válogatott forrásokkal igazol.

A Jagellók korának diplomáciai kapcsolatait is számos új dokumentummal sikerült gazdagítania, többek között E. Kovács Péter, Lakatos Bálint, Neumann Tibor alapvető tanulmányait is hasznosítva. Az angol diplomáciát VII. Henriknek az európai *crociata* köré szervezett diplomáciai offenzívája, illetve a yorki-házzal kapcsolatos diplomáciai háborúja hozta ismét közelebb Magyarországhoz, aminek része volt Foix-i Anna budai házassága és a Tudor-ellenes trónkövetelő magyarországi megjelenése 1506-1507-ben (Anna nagynyja az angol trónkövetelő másodfokú nagynénje volt). A *crociata*-t a magyar kutatás számos alkalommal délibábnak minősítette, ami persze csak annyiban igaz, hogy tényleges, klasszikus formájában való megindításának a lehetősége minimális volt, ám Európában mégis ez volt az a téma, a közbeszéd, ami feltűnően sokáig a diplomáciai mozgások tengelyében állt, Velencétől Lengyelorszáig, Angliától Franciaorszáig. A „crusading” gondolat aktualitását, jelentőségét Norman Housley nyomán talán még határozottabban ki lehetett volna emelni. Magyarországnak sem volt más esélye, mint alkalmazkodni a nyugatiak által képviselt kereszties tervekhez és a használt nyelvezethez Mindez egy ideig valóban elfedte a valós törésvonalakat, ami egyre inkább a francia-angol, francia-burgund rivalizálás és az itáliai háborúk mentén húzódott. Az újabb források még élesebben mutatnak rá arra a kapitális politikai hibára, aminek következtében 1514-ben egy klasszikus kereszties hadjáratot

indítottak el Magyarországon, s aminek számos új részletét éppen a tavalyi évfordulóra tárták fel a Medievisztikai Kutatócsoport munkatársai. E fatálisnak bizonyuló félreértést azonban éppen az itt tárgyalt diplomáciai források magyarázzák meg. A korszakra jellemző sokszor illuzórikus tervezgetések mögött azonban valós erőfeszítések és pénzügyi segélyek is voltak, számos esetben egyes főurak, sőt az angol királyok, így később VIII. Henrik ténylegesen elküldött segélypénzeiről is tudomást szerzünk. Ma már tudjuk, hogy Magyarország számára már Hunyadi halála óta a végvárak fenntartása mellett a korlátozott célú, rövid lefolyású török ellenes hadjáratoknak volt realitása, amit egészen Mohácsig folyamatosan, még ha változó intenzitással is, sikerrel megvalósítottak. A nemzetközi kapcsolatokban az 1500-as évektől kezdve valóban kulcsfontosságú elemévé válik a magyar-török béke, ill. fegyverszünet; a nyugati segélyek fejében ugyanakkor nem békét, hanem bizonyos katonai aktivitást, de legalábbis készenlétet vártak el az országtól. A segélyek folyamatos biztosítása létfontosságú volt, aminek érdekében a magyarok álhírek terjesztésétől sem riadtak vissza. A bonyolult érdekellentétek a Cambrai-i Liga éveire is rányomták bélyegüket, amikor egyébként a Dalmácia visszaszerzését hangoztató szíréhangokkal szemben nagyfokú józansággal reagált a magyar kormányzat. Az angol diplomácia odafigyelt Itáliára és Közép-Európára, aggódott Velencéért, majd az 1515. évi Jagelló-Habsburg királytalálkozón is képviseltette magát, ami már Thomas Wolsey yorki érsek, később maga is keresztes legátus felemelkedésével állhatott kapcsolatban. Bizonyosan nem is érezte rosszul, hogy Magyarország esetleges beolvadása a Habsburg birodalomba az európai hatalmi status quo-t alapvetően befolyásolni fogja, miközben 1521-ben a Habsburgok átmeneti tévesztéséből származó örömről (happines) is szóltak a jelentések.

Bárány Attila külön fejezetet szentel az 1521-es állítólagos szulejmáni ajánlatnak. Ebben a magyar történetírás többé-kevésbé közfelfogásnak számító nézetét (hogy ti. sem 1521-ben, sem 1524-ben nem volt ilyen) alapvetően nem módosítja, ám a nagyszámú angol forrás feltárásával a török-magyar diplomáciai levélváltásokat jelentős mértékben gazdagítani tudja. Nem haszontalan figyelmeztetése, hogy a király beleegyezésével az „országban átvonuló török csapatok” klauzulát, a szreberniki bánság várairól való lemondással már az 1519-es megállapodás is tartalmazta, adófizetés azonban a dokumentumokban egyáltalán nem bukkan fel. Rendkívül érdekes, Balbi 1521-es, a török támadást követően indított követjárásnak alapos nyomon követése. Az angol udvar is megérthetett valamit a magyar helyzetből, mert VIII. Henrik 3000 katona kiállítására elegendő segélyt ígért, s mint látjuk, 1526 előtt fizetett is. A magyar diplomácia jó érzékkel fordult a Valois-Habsburg közeledést ellenző, a török

ellenes harc éllóvasaként tetszelgő angolokhoz, s a diplomáciájukat irányító Wolsey-hoz. Az angol diplomácia is olvasta Balbinak a Reichstagban elmondott beszédét, ami úgy fogalmazott, hogy megfelelő segélypénzek esetén Nándorfehérvár ki fog tartani, de azt már nem hallották meg, hogy azt is elmondta, elbukása esetén az az országot is magával fogja rántani. Abban egyébként nem túlzott, hogy Belgrád erős vár és jól fel van szerelve, miként valószínűleg a lengyel segítségről és a török támadók létszámáról is pontos értesülések jutottak az angol udvar tudomására.

Az utóbbi évtizedek egyik sokat idézett tanulmányában Kelly DeVries felvetette, hogy a mohácsi tragédia azért is bekövetkezhetett, mert a magyarok hosszú időn feltűnően sikeresen („simply too successful”) harcoltak a törökökkel szemben, s tulajdonképpen félrevezették a nyugatot, ami így nem érzékelhette időben, hogy mekkora nagy a baj.³ Ezt első hallásra csacsakaságnak találtam, ám a diplomáciai levelezések ismeretében valóban felvethető, hogy a „diplomatak”, követek milyen képet továbbítottak a Nyugatnak az ország védelmi kilátásairól? Bárány Attila is úgy véli, hogy a követetett magyar taktika az volt, hogy azt érzékeltették, megfelelő segélyek birtokában az ország nincsen elveszve, be tudja tölteni a „védőbástya” szerepkört. Ezen azután még Nándorfehérvár elvesztése után sem módosítottak, noha ez a megállapítás akkortól egyre nyilvánvalóbban tarthatatlanná vált.

A nyugati, s azon belül az angol érdeklődés érthetően tovább növekszik az 1520-as évek elején, Nándorfehérvár elvesztése és Mohács között. Részletesen tárgyalja az 1524-es állítólagos török ajánlat problémakörét, s az újdonság ismét nagyszámú, eddig ismeretlen levéltári forrás feltalálása. Valamiféle elszalasztott török ajánlatra ezúttal sem került elő semmiféle bizonyíték, ám egy folyamatos magyar diplomáciai aktivitásra annál inkább. A Szerző sommásan hajlamos a Jagellók diplomáciai aktivitását magasra értékelni, ami azonban nem állt arányban Magyarország valós súlyával és befolyásával. Ez utóbbival, éppen a követjelentések következményeként a nagyhatalmak is tisztában voltak, s az ország a hatalmak sakkjátszmájában egyre inkább alárendelt szerepben van jelen, már csak egy olyan tényezőként, aminek szerepe lehet a Habsburgok nyugati politikájának, a francia-angol erőviszony, illetve a törökök mediterrániumbeli politikájának az alakulása szempontjából. Magyarországnak éppen a Habsburgok törökellenes erőfeszítéseit kellett volna csökkenteni, hogy azok a francia ellenes fronton teljesítsenek jobban. Mindeközben gondosan járja körül és

³DeVries, Kelly: The Lack of a Western European Military Response to the Ottoman Invasions of Eastern Europe from Nicopolis (1396) to Monies (1526) (1999). In: *Medieval Warfare 1300 - 1450*, DeVries, Kelly R.(ed.). Farnham, 2010, 417-440., itt 422-23.

cáfolja azt az 1522-es eseményt, miszerint Ferdinánd átvette volna a magyar országgyűléstől a horvát végvárok ellátását, sőt azok nem kerültek ki a horvát bán igazgatása alól, miközben a Ferdinánd főhercegről élő nyugat-európai képet plasztikusan állítja elének. Ekkortól a magyar segélykérések indoklásaként Nándorfehérvár visszafoglalása az egyik legfőbb érv, ami Rodosz eleste előtt még Rodosz tehermentesítéseként is szempontként jelenik meg. Rodosz még egyszer feltűnik a disszertáció oldalain, amikor a magyarok a törököktől egy Rodoszon zsákmányolt zászlót szereznek vissza, s remek PR fogásként ennek szimbolikus jelentőséget tulajdonítanak. A magyar diplomáciai aktivitásnak persze már a kortársak szemében is voltak korlátai, s nem biztos, hogy azok mindig kellőképpen hatékonyak voltak. 1523-ban például a római angol követ számol be a pápai konzisztóriumban tartott magyar követi beszédről, úgy kommentálva azt, mint „a long oration more tedious than profitable”.

Valóban, Szapolyai 1522-es, a szávaszentdemeteri 1523-as részleges katonai sikerek elfedték a magyar-török erőviszonyok drámai alakulását. A magyar udvar és diplomácia úgy csinált, mintha gyors pénzügyi segélyekkel ad hoc módon is meg tudná állítani a török előrenyomulást, s ebben mintha a Szerző is néhányszor a korabeli levelek hatása alá kerülne, noha ő is jól tudja, hogy a diplomáciai célú levelekben a nyílt és mögöttes szándékok, a sugalmazott kép és az általunk feltételezett „valós” helyzet között nem könnyű eligazodni. Valóban nagy jelentőségűek voltak a ténylegesen beérkező pápai pénzügyi segélyek, nem kisebb a beígért, s csak a mohácsi csata után beérkező angol segély ténye, de mindez érdemben nem változtatott volna sokat a magyar védelem valós esélyein. Rendkívül érdekes, hogy a magyar diplomácia az angol udvar mellett I. Ferenc francia királyt is megkereste, s fantáziát láttak benne, majd páviai veresége után abban, hogy támogassák a fogságából való kiszabadulását. Hasonlóképpen tanulságos a San Sisto bíborshoz írott levél datálása, szerzősége és kiadása körülményeinek a tisztázása, ami kapcsán számos félreértés mutatkozott a korábbi szakirodalomban. Ez egyúttal a lengyel Jagellók és a magyar-török kapcsolatok megértéséhez is fontos dokumentum. A disszertáció külön is foglalkozik II. Lajosnak VIII. Henrikhez 1526 tavaszán írott leveleivel, amiben a korabeli antikorrupciós politika jegyében a magyar király még azt is felajánlja, hogy a segélyt az „saját emberei útján saját kezűleg ossza szét a szükséges dolgokra”. (502.o.) Érdekes persze Sir John Wallopp Mohács előtti útjának a bemutatása is, aki 1527-ben a magával hozott váltókat is megmutatta Máriának. Az sem meglepő, hogy Szapolyai János 1526. március 16-i II. Lajosnak írott levelét, a titeli várnagyok levelével, valamint egy Tomorinak szóló kémjelentéssel együtt másolatban megszerezte az angol diplomácia, Bárány Attila feltételezése szerint azt miután

Lajos továbbküldte, Rómában vagy Ferdinánd udvarában másolták le. Meg merem kockáztatni, az angolok pontosan informálva, hidegvérrel követték az oszmán előrenyomulást Magyarország felé, ám a hírek sokkal inkább francia- és Habsburg-politikájukra volt közvetlen taktikai hatással, semmint a magyar helyzetet érintő intézkedéseikre. (Sok múlik a megfogalmazás finomságain és hangsúlyain: Bárány, szavaival „szó sincs arról, hogy VIII. Henrik részvétlenül állt volna Szent István királtságának a sírja körül”, 539.o., s persze ez a következtetés is levonható a diplomáciai levelezésből.) Hiába tudtak többet, valójában ők sem cselekedtek a térségben érintett többi hatalomtól eltérően, akik változatlanul a közös, legalábbis részleges európai összefogásban látták a törökök megállításának a módját, s pénzt csak akkor küldtek, ha úgy látták, nagy a baj. Az angolok jól látták, hogy 1526 nyarán nagy a baj, de valójában nem voltak eszközeik a térségbe való hatékony beavatkozásra. Szavaimból és a közölt forrásokból sem következik a hagyományos, dogmatikus kép arról, hogy Európa „magára hagyta”, „elárulta” Magyarországot, sőt az angolok valóban szerepet szántak hatalmi játszmájukban egy épségben megtartott magyar királtságnak a Habsburgok hátában. A disszertáció meggyőzően cáfolja az említett dogmatikus képet.

A disszertáció jól illeszkedik a hazai Jagellók uralmát alapvetően átértékelő, árnyaló s összességében kedvezőbb megvilágításba állító történetírói folyamatba. A levelek és jelentések özönét olvasva, valóban az a kép bontakozik ki, hogy semmi sem volt előre eldöntve, a korabeliek is számos politikai lehetőséggel számoltak, s a kialakult katasztrófát sem lehet néhány, leginkább szubjektívkörülményre (közömbösség, tunyaság, butaság, önzés stb.) leszűkíteni. Volt esély, hogy az ország helyet találjon a Wolsey-féle „equilibrium” rendszerében, de ennek kudarcáért nem 1526. augusztus 29-e hibáztatható. A korabeli magyar diplomáciáról is, mint már Kubinyi is utalt rá, jobb képet kapunk, sokkal jobbat, mint a politikai vezetésről.

Bárány Attila disszertációja nemcsak egy kapcsolattörténeti mű, hanem a későközépkori magyar diplomáciatörténet monográfiája, terjedelmes fényképmellékletekkel ellátott forrásfeltáró vállalkozás és szöveggyűjtemény egyszerre. Nyilván ez indokolja a jelentős terjedelmet, s az egyes fejezetek között bizonyos aránytalanságot. Érthetően, hiszen ahol az angol-magyar kapcsolatokra volt anyaga, ott aránytalanul, de a disszertáció alcíméből értelmezhetően jogosan részletező válik a szöveg, amit persze szívesen olvasunk, hiszen a legtöbb esetben újdonságokkal találkozunk. Ugyanakkor, ha azt egy átfogó diplomáciatörténeti műnek tekintjük, akkor az olvasó joggal hiányolja az oszmanisztikai szakirodalmat, ami közvetlen hivatkozásként nem került említésre (közvetve, mások munkáin

keresztül - Fodor Pál, Papp Sándor, Norman Housley stb. - persze megjelenik), miként logikusan felvetődik egy hasonló alaposságú velencei-magyar diplomáciatörténet iránti igény is. A későbbiekben meggondolandó lehet, a mű elejére egy általános diplomáciatörténeti fejezet (diplomáciai képviseleti rendszer kialakulása stb.) elhelyezése, amire a műben számos, elszórt utalás történik.

A dolgozat alapvető következtéseit az elemzett forrásanyag alátámasztja, miszerint „az 1520-as évek elejéig a Jagellók sem szorultak olyan mértékben háttérbe, hogy jelentéktelenségbe süllyedve csak asszisztálniuk kellett volna Európa hatalmi konstellációiban”. Mátyás halála után az 1500-as évek elején a magyarok ismét kiléptek a nagypolitika színpadára, csak éppen nem a Mátyás-i időszak eredményességével. Való igaz, hogy az 1520-as évek elejéig az ország külpolitikai státuszát nem pusztán az oszmán fenyegetettség határozta meg, s megpróbálták annak mozgásterét bővíteni. A szerző egyik fő célja annak igazolása volt, hogy az angliai források a magyar történetírás számára képesek újat mondani, s ezt a törekvését – széles, összeurópai perspektívába állítva – maradéktalanul teljesítette, amit a kötet függelékében közreadott 140 oldal forrásmásolattal nyomatékosít.

A Szerző disszertációja a napjainkban is az újságok első oldalán szerepelő Magyarország – Nyugat-Európa kapcsolatrendszer vizsgálatának - korábbi kutatásainak és előtanulmányainak eredményeit is hasznosító - alapmunkája, ami jelentős, eddig ismeretlen, vagy alig hasznosított forrásanyag elemzése alapján rajzolt egy, a korábbinál sokkal árnyaltabb és informatívabb képet. (Így akár a mai gyakorló diplomata számára is tanulságos olvasmánynak ígérkezhet arról, hogy miként formálódik az ország-kép, hogyan érdemes azt alakítani, s hogyan nem szabad).

A dolgozatot az MTA doktora fokozat elnyerésére minden tekintetben méltónak és alkalmasnak találom.

Budapest, 2015. június 22.

/Veszprémy László, az MTA doktora/